

ma još se uvijek zna vrlo malo. Ipak, prva desetljeća 21. stoljeća donose obnovljeno zanimanje za povratkom toj slabo poznatoj epizodi u povijesti hrvatskoga književnog jezika, a novije jezikoslovne raščlambe, u prvome redu one Stjepana Damjanovića i Gordane Čupković, uputila su na plodne smjerove budućih istraživanja i pokazala da analiza njihova jezika nije ni približno iscrpljena. Zato strpljivo iščekujemo priređivanje latiničkoga prijepisa ostalih izdanja hrvatske protestantske tiskare i daljnje rasvjetljavanje književnojezičnih nastojanja hrvatskih protestanata. Možda na kraju ostanemo i iznenađeni činjenicom da je ta »epizoda« u povijesti hrvatskoga književnog jezika ostavila i veći trag nego što danas mislimo.

IVANA ETEROVIĆ

GOTTESDIENSTMENÄUM FÜR DEN MONAT APRIL auf der Grundlage der Handschrift Sin. 165 des Staatlichen Historischen Museums (GIM), Teil 3: 20. bis 30. April. 1. Teilband: Akoluthien für den 20. bis 24. April; 2. Teilband: Akoluthien für den 25. bis 30. April.

Herausgegeben von Dagmar CHRISTIANS und Hans ROTHE. Abhandlungen der Nordrhein-Westfälischen Akademie Der Wissenschaften und Künste Bd. 129/1; Bd. 129/2 – Patristica Slavica Band 22/1; Band 22/2. Ferdinand Schöningh, Paderborn 2014., IX–LIII + 1–513 str. (1. Teilband); IX–XXVIII + 515–1000 str. (2. Teilband).

U seriji povijesno-kritičkoga izdanja istočnoslavenskoga služabnoga mineja objavljena je i vrlo detaljna publikacija dijela mineja za mjesec travanj koji obuhvaća blagdane od 20. do 30. travnja, na temelju rukopisa što se pod signaturom *Sin. 165* čuva u Državnom povijesnom muzeju u Moskvi. Tako je zaokruženo objavljivanje mineja za mjesec travanj iz 12. i 13. stoljeća. Tekstovi su preneseni prema načelima iznesenima u prvom svesku serije koji je objavljen još 1996. godine (usp. prikaz Herte Kune u *Slovu* 50, 217–222). Namjera je izdavača objaviti tekstove i glazbene (neumatske) zapise mineja za čitavu godinu, pa ne čudi da taj međunarodni znanstveni pothvat traje već dva desetljeća.

Kao i prethodne knjige, i ove dvije otvaraju se uvodima na njemačkom i ruskom jeziku, s detaljno navedenim biblijskim citatima, preglednim popisom kratica i sigla, te opsežnom bibliografijom. Budući da je riječ o jednom izdanju, koje je zbog opsežnosti materijala tiskano u dvije knjige, kraća se književnopovijesna i liturgijska uvodna rasprava nalazi samo u prvoj knjizi (str. IX–XXXIII). U odjeljku posvećenom svetačkim legendama u istočnoslavenskim rukopisima, izdavači pomno uspoređuju sličnosti i razlike između odabranoga temeljnog rukopisa i nekoliko drugih, navodeći sličnosti a osobito razlike među njima; sve je pregledno sažeto u tabelarnim prikazima. Uopće valja pohvaliti ovaj izdavački pothvat – ne samo zbog goleme i vrijedne građe koja se iznosi nego i zbog uspjelih grafičkih odnosno vizualnih rješenja.

Središnji dio prve knjige jest povijesno-kritičko izdanje tekstova i neumatskih zapisa za sljedeće svetkovine (str. 1–513): *Sancti Theodori Trichinae*; *Sancti Ianuarii*; *Sancti Timothei Thaumaturgi*; *Sancti Theodori Syceotae*; *Sancti Georgii*; *Sanctae Elisabethae et sancti Sabae Stretelatae* – autori su izdanja i kritičkih komentara Hans ROTHE, Tinatin CHRONZ i Dagmar CHRISTIANS. U drugoj su knjizi objavljeni tekstovi na blagdan: *Sancti Marci apostoli*; *Sancti Basilei ep. Amaseae*; *Sancti Symeonis, ep. hierosolimitani*; *Sancti Iasonis apostoli*; *Sancti Mnemonis et sanctorum IX martyrum*; *Sancti Zosimae*; *Sancti Iacobi apostolis* (str. 515–1000) – autori su Vittorio S. TOMELLERI, Dagmar CHRISTIANS i Hans ROTHE. Osim tekstova pojedinih liturgijskih pjesama, izdanje navodi i usporedbu s odgovarajućim grčkim tekstovima, te muzikološku analizu. Zanimljivi su i oni odsječci slavenskoga rukopisa kojima dosad nije nađen grčki predložak.

Dosljedno ishodišnoj namjeri serije ovih izdanja, svaki je bogoslužni tekst predstavljen osnovnim tekstom i varijantama iz još nekoliko odabranih (tipičnih) istočnoslavenskih rukopisa, posebno se donose grčke paralele za svaku pjesmu napose, te prijevod teksta na suvremeni njemački jezik, kadšto s kraćim komentarima. Bogat je liturgijski himnarij (npr. kondaci, kanoni, tropari, himni, stihiri i dr.) izložen pregledno i sustavno, a međusobne usporedbe slavenskih izvora i njihovih grčkih predložaka omogućuju detaljnu tekstološku, književnopovijesnu i muzikološku raščlambu mineja za mjesec travanj.

Dvije ukratko prikazane knjige vrijedan su prinos poznavanju crkvenoga pjesništva i istočnoslavenskih bogoslužnih knjiga i omogućit će dublju

usporedbu s brevijarskim čitanjima u zapadnom *proprium sanctorum*. To je vrijedno izdanje koje će proširiti obzore istraživanja znanstvenicima raznih struka, od liturgičara i povjesničara do jezikoslovaca, književnih povjesničara i stručnjaka za crkvenu glazbu.

MARIJA-ANA DÜRRIGL

PRILOG O PRILOZIMA

Tanja KUŠTOVIĆ, *Prilozi u hrvatskologoljskim tekstovima*, Hrvatska jezična baština, Novi niz, Knjiga 2, Matica hrvatska, Zagreb, 2014., 353 str.

Hrvatska paleoslavistica i sveučilišna profesorica Tanja Kuštović već gotovo dva desetljeća svoju pažnju posvećuje istraživanju jezika hrvatskologoljskih tekstova. Rezultat je toga rada njezina prva samostalna knjiga *Prilozi u hrvatskologoljskim tekstovima*, objavljena kao druga knjiga u *Novome nizu* Hrvatske jezične baštine izdavača Matice hrvatske.

Autorica je istražila velik korpus tekstova u kojima je tražila potvrde priloga kao vrste riječi. Za stanje u staroslavenskome jeziku služila se češkim *Slovníkom jazyka staroslověnského*, koji nudi potvrde ne samo za najstariji slavenski književni jezik nego i za hrvatsku redakciju staroslavenskoga jezika. Hrvatskologoljske liturgijske tekstove predstavljaju misali (*Hrvojev misal*, *Misal Illirico 4*, *Misal kneza Novaka* i *Ročki misal*), a one neliturgijske tekstovi različite namjene (*Pariška pjesmarica*, *Kolunićev zbornik* i *Akademijin korizmenjak III a 19*).

U uvodnome dijelu autorica objašnjava što su prilozi i kako ih prikazuju hrvatske, ruske i južnoslavenske gramatike matičnih jezika. U poglavlju naslovljenom *Opisi priloga u gramatikama slavenskih jezika: hrvatskoga, srpskoga, makedonskoga, ruskoga i staroslavenskoga jezika* autorica je predočila opis priloga u dvjema hrvatskim dopreporodnim gramatikama (Kašićevoj i Starčevićovoj), jednome sintaktičnome priručniku iz druge polovine 19. stoljeća (Veberovoj *Skladnji*) i u svim relevantnim gramatikama, pojedinim pravopisima i rječnicima hrvatskoga jezika objavljenim za minuloga stoljeća. Srpski, makedonski i ruski jezik predstavljeni su svaki za-